

Å reise **vasker** øynene – en gjennomgang av barnevernsaker med **akuttiltak** eller **omsorgsovertakelse**

Helsetilsynet fikk i 2016 i oppdrag av Barne- og likestillingsdepartementet å gjennomgå 100 barnevernsaker hvor det har vært reist sak i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker om enten akutt tiltak eller omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Fylkesnemnda er en avgjørelsesinstans. Kommunens barneverntjeneste eller foreldrene i en barnevernsak kan bringe inn saker for fylkesnemnda.

Formålet med gjennomgangen var å:

- Få en bred situasjonsbeskrivelse gjennom å se på prosess og innhold i et utvalg enkeltsaker
- Få kunnskap om når det svikter eller går bra, hva som eventuelt svikter og hvorfor det svikter eller går bra
- Særlig se på kvaliteten i barnevernets faglige avveininger og vurderinger, og om barneverntjenesten og fylkesnemnda er tydelige på hvorfor de fatter beslutning om akuttvedtak og omsorgsovertakelse.

Vi har gjennomgått alle saksdokumentene i 106 barnevernsaker fra 60 kommuner som har vært behandlet i fem fylkesnemnder i tidsrommet januar 2016 til mai 2017.

Utgangspunkt i barnets behov

Barnets beste er barnevernlovens styrende prinsipp og vårt hovedmål har vært å vurdere praksis med utgangspunkt i barnets situasjon og barnets behov. Vi har vurdert kvaliteten på barneverntjenestenes arbeid på bakgrunn av lov og forskrift, retningslinjer, veiledere, aktuelle faglige anbefalinger og relevant norsk og internasjonal forskning og kunnskapsopsummeringer. Vi har hatt et nært samarbeid med barn og foreldre med erfaring fra barneverntjenesten, fagpersoner fra barneverntjenestene og fylkesnemndene og med forskere.

Sakene er komplekse. Det er stor grad av variasjon i om barneverntjenestenes arbeid er i tråd med god praksis. I de fleste saker har det vært både god praksis og svikt. Den mest alvorlige svikten er at barneverntjenestene i svært mange saker ikke bruker den informasjonen de har, og den kompetansen de besitter, til å gjøre en

grundig vurdering av det enkelte barns behov. Barneverntjenestene gjør grundige og gode analyser i saker som angår helt små barn og spedbarn.

Medvirkning

Barn i barnevernet skal snakkes med og lyttes til. Det er både fordi barnet har rett til å medvirke i egen sak, og fordi det har opplysninger, erfaringer og synspunkter som er nødvendige å få fram for at saken skal bli godt nok opplyst. Barneverntjenestene snakker med barna i alle faser av arbeidet, fra første melding til nemndsbehandlingen. Selv om barnas synspunkter er nedskrevet, er de ofte ikke tatt hensyn til i vurderingene. De er heller ikke brukt i argumentasjonen for viktige beslutninger. Barneverntjenestene dokumenterer i liten grad at barna har fått informasjon om sine rettigheter, eller at de har fått informasjon om den videre prosessen i barneverntjenestens arbeid. Dette reduserer barnas muligheter til reell medvirkning dersom informasjon ikke er gitt.

Barn i barnevernet skal snakkes med og lyttes til”

Det er gjennomført samtaler med foreldrene gjennom alle faser i så godt som alle sakene. Foreldrene har fått informasjon. Vi stiller likevel spørsmål ved om

barneverntjenestene i mange tilfeller har gjort nok for å forsikre seg om at foreldre har forstått det kontaktpersonene har villet formidle. Dette gjelder både norske foreldre og foreldre som har vokst opp i andre land.

Undersøkelser

Barneverntjenestene henlegger ikke alvorlige bekymringsmeldinger, men ikke alle temaene i meldingene følges opp i tråd med alvoret. I undersøkelsene av bekymringsmeldingene får barneverntjenestene omfattende informasjon om barnet og familien. I om lag halvparten av sakene er det manglende oppsummering og analyse av den informasjonen som har framkommet gjennom undersøkelsen. Dette fører til at alvorlig informasjon glipper og at det iverksettes hjelpetiltak som ikke er tilpasset barnets og familiens situasjon. Hjelpetiltakene er i disse tilfellene hverken omfattende eller intensive nok.

Samarbeid

Andre tjenester og samfunnssektorer er svært viktige i barneverntjenestens arbeid både når det gjelder å avdekke bekymring og i en tverretattlig og tverrfaglig oppfølgingen av barnet. Samarbeidet har ofte preg av å være tilfeldig og uformelt.

Akuttsituasjoner

De situasjonene som fører til akutte flyttinger er alle alvorlige, og av en karakter som gjør det nødvendig å beskytte barnet. Ofte er det barnet selv

som forteller om alvorlige forhold i hjemmet. I de fleste akuttsakene kjenner barneverntjenesten familien før flyttingen, og det har vært forsøkt hjelpetiltak. Vi ser flere eksempler på god praksis i disse sakene. Barn og foreldre er snakket med og det er forsøkt å finne alternative løsninger. Dette gjelder imidlertid ikke i alle sakene. I mange saker er det ikke gjort

I mange saker er det ikke gjort vurderinger av om akuttsituasjonen kunne vært håndtert med mindre inngripende tiltak.”

vurderinger av om akuttsituasjonen kunne vært håndtert med mindre inngripende tiltak. I andre saker er det ikke samarbeidet med barnet og foreldrene om å finne løsninger på hvordan en nødvendig flytting kan gjennomføres så skånsomt som mulig for barnet.

Godt barnevernfaglig arbeid kan ikke forebygge alle akutte flyttinger. Også i familier hvor det er arbeidet godt med å gi hjelpetiltak skjer det at foreldre blir akutt syke, blir arrestert eller på andre måter ute av stand til ivareta barna.

Sammenheng ikke beskrevet – kompetansen til vurdering er der

Sammenheng mellom evaluering av hjelpetiltak og beslutning om omsorgsovertakelse er ofte ikke beskrevet. De aller fleste barna har vært flyttet før omsorgsovertakelsen. Når saker skal forberedes for fylkesnemndbehandling, er det en klar tendens til at barneverntjenesten bruker sin vurderingskompetanse til å dokumentere barnets behov og hva som vil være til barnets beste i større grad enn tidligere i saken. Det viser etter vår vurdering at kompetansen på å gjøre faglig vurderinger og analyser, det vil si utøve barnevernfaglig skjønn, er til stede. Mye av den svikten vi har funnet handler om at kompetansen ikke brukes.

Vedtakene fra fylkesnemndene har mer oppmerksomhet rettet mot barnets behov enn det som kommer fram i barneverntjenestenes dokumenter. Vedtakene i nemnda er bygget opp systematisk med sakens bakgrunn, partenes syn og en grundig drøfting hvor barnets behov er vurdert opp mot foreldrenes mulighet til å ivareta dem.

Videre arbeid

Rapporten gir en grundig beskrivelse av barneverntjenestenes arbeid i de ulike fasene. Vi anbefaler at fagmyndigheter og barneverntjenester bruker rapporten til å forbedre barnevernets analyser og vurderinger av hva som er til det enkelte barns beste. Vi anbefaler videre at det må arbeides med å utvikle og forbedre hjelpetiltak som kan bidra til endringer i barns situasjon.